Digitale krænkelser – hvordan kan vi bruge viden om delingsmiljøernes opbygning i forebyggelsen?

SSP Årsmøde, Workshop 8

24.4.2019

Kathrine Elmose Jørgensen,
Ph.d.-studerende, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet

kathrine.elmose.joergensen@jur.ku.dk

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Program

- Velkomst og introduktion
- Oplæg om forskellige miljøer for billeddeling

- Case-øvelse
- Opsamling og diskussion

- Forebyggelse i Danmark
- Afrunding

Definition

- Sexting: *"(the) transmission of sexual material via phone or Internet"* (Drouin et al. 2013:25)
- Non-consensual online distribution of intimate visual material (pictures and videos)

Billeddeling blandt danske unge

- **Ungeprofilundersøgelsen 2017:**
- *61.289 besvarelser fra unge danskere mellem 12 og 25 år i uddannelse*
- 12,5 % har delt et seksuelt billede af sig selv
- 14 % har modtaget et seksuelt billede uden samtykke fra den afbildede
- 3,4 % har delt et seksuelt billede af en anden uden vedkommendes samtykke inden for de seneste 12 måneder

Metode og data

- Digital etnografi på darkweb
- Otte enkeltinterviews med gerningspersoner fra forskellige delingsmiljøer (fire computer-støttede, et telefon-interview og tre ansigt-til-ansigt)
- Fem telefoninterviews med SSP-konsulenter
- Online og offline rekruttering

Fund: To delingsmiljøer

BDM — **ODM**

Venstre ende: Bekendtskabsrelateret delingsmiljø (BDM)

Højre ende: Organiseret delingsmiljø (ODM)

Karakteriserende parametre

- 1) Ulovlig billeddelings markedsstruktur

ODM: Efterspørgsler; Geografi (byer, kommuner, områder)

Efterspørgsler: Geografi, alder og etnicitet

Udbud: At tilsvare efterspørgsel versus ikke at tilsvare efterspørgsel

BDM: Efterspørgsel og udbud

- *"Der var en masse opslag hver dag, hvor folk efterspurgte og udbød billeder"* (Valdemar, 18 år)

ODM versus BDM

- **Varens værdi**
- ODM: At etablere en personlig relation
- BDM: En allerede etableret personlig relation

"Billederne kan have forskellig værdi, hvis man har billeder af nogle kendte og nøgenhed, så er det værdifuldt, det kan give status (…) og kendte kan her også oversættes til at være lokalt kendte, altså billeder af piger, der er nøgne, som man er tæt på i sin dagligdag uden, de ved det" (Frans, SSP-konsulent)

"Hvis det var en bestemt pige, de [efterspørgerne, red.] ville have, var det 50 kr., og hvis det bare var en eller anden tilfældig, var det 20 kr." (Noah, 17 år)

Valutaformer

BDM — **ODM**

Status
Anderkendelse
Medlemskab af sociale fællesskaber
Hævn
(Penge)

Valutaformer (BDM)

- *"Så fik man jo lidt cadeau eller applaus for at dele (…) Det kunne man bare mærke, når man kom i skole, og så kom de [klassekammerater, red.] sådan hen: 'Fuck, det er nogle sindssyge billeder, det dér'"* (Noah, 17 år)

Valutaformer

BDM

Status
Anderkendelse
Medlemskab af sociale fællesskaber
Hævn
(Penge)

ODM

Penge
Billeder og videoer
Ringeagt
(Status)

Valutaformer (ODM)

- Billeder og videoer (byttehandel):
  - *"Det foregår ligesom dengang, vi var små, med pokémonkort; for at få billeder er man nødt til at give billeder"* (Oskar, 22 år)
  - *"Hvis man laver det nummer [modtager billeder uden at dele selv, red.] går der ikke to dage, før alle i dette miljø ved det."* (Silas, 23 år)
- Ringeagt:
  - *"Jeg synes, de første, som lægger billeder op, er nogle svin"* (Søren, 20 år)
  - *"Hun kunne lade være med at dele dem med sådan en narpik i første omgang"* (Silas, 23 år)

Bi-produkter

- **BDM: Seksuel nysgerrighed og status**
- *"Langt den største overvejende årsag, som de unge fortæller om, det er, at det [billeddeling, red.] er en del af deres seksuelle leg med hinanden"* (Frans, SSP-konsulent)
- *"Så taler vi om, hvordan vores sexliv har været og ja, egentlig mest det. Og sådan veninde-nysgerrighed"* (Ida, 18 år)
- **ODM: Seksuel tilfredsstillelse og magt**

Karakteriserende parametre

- 1) Ulovlig billeddelings markedsstruktur
- 2) Følelser af erkendt og ikke-erkendt skam blandt delerne (Scheff 2000)

Følelsen af skam

- **BDM:** Erkendt skam; *"Jeg har et eksempel, hvor en har fortalt, at han godt ved, at det er forkert, hvad de har gjort, og at de er kede af det og at de gerne ville gøre det om, hvis de kunne, og at de godt ved de ikke skulle have gjort det. Han satte også nogle flere ord på, hvordan det gjorde ham ked af det, og - uopfordret - omkring hvordan det ville føles, hvis det gik ud over ham selv"* (Kasper, SSP-konsulent)
- **ODM:** Ikke-erkendt skam

Øvrige karakteriserende parametre

- 3) Relationernes karakter: Anonymitet og transparens
- 4) Teknologiske delingsværktøjer
- 5) Offline forbundenhed med andre aktører* og eksterne personer**

*Aktører som er involveret i billeddeling aktivt eller passivt (delere og udsatte) **Personer som ikke er en del af billeddelingsaktiviteten, fx forældre og lærere

Den offline forbundenhed med andre aktører

- **BDM:** *"Der var en mor til en anden pige i klassen, som tager fat i mig og siger, at hun tilfældigvis har set sin datters telefon, hvor der er nogle billeder af nogle piger, som har meget lidt tøj på, og så spørger hende moren sin datter 'hvem er de piger der', hvortil datteren svarer, 'jamen det var nogen fra skolen' (…) Der vidste pigerne godt, at de her billeder var i omløb, men det blev først til drama, da de voksne gik ind i det, altså da moren finder ud af, hvem pigerne er og tager kontakt til forældrene til de her tøser, som så tager fat i tøserne"* (Kasper, SSP-konsulent)
- **ODM:** Isoleret aktivitet, lav ikke-digital forbundenhed

To miljøer for ulovlig billeddeling

- **BDM:**
  - Facebook, Snapchat, Dropbox
  - Transparent
  - Aktivitet er tættere forbundet til omverdenen (forældre, lærere)
  - Ikke-anonymt
  - Højere grad af erkendt skam
  - Socialt indlejret, del af ungdomskultur
  - De juridiske aspekter spiller en mindre rolle
- **ODM:**
  - Darkweb
  - Anonymt
  - Aktivitet er afskåret fra omverdenen (familie, venner, forældre)
  - Misogynt, ikke-erkendt skam
  - Kropsligt, seksuelt, markedsbaseret
  - De juridiske aspekter har en plads

Selvkontrol, sociale og situationelle risikofaktorer

- Blandt personer, som har modtaget et seksuelt billede, har en femtedel delt uden samtykke mod blot 1 % blandt personer, som ikke har modtaget billeder
- Der er en sammenhæng mellem lav selvkontrol og deling af billeder uden samtykke
- Betydning af selvkontrol er medieret gennem sociale, situationelle risikofaktorer: sexting, usikker seksuel aktivitet samt jævnligt fuldskab (3 gange eller mere i løbet af 30 dage)
- Kilde: *"Digital sexual violence: Image-based sexual abuse among Danish youth" (Harder, Elmose, Gårdhus & Demant 2019)*

Veje ind i digital kriminalitet

- "Drift" fra det lovlige over i det ulovlige
- Netværk og nøglepersoner (online og offline)
- Lærere (passive roller)
- Forældre (passive roller eller døråbnere)
- Følelsesmæssige dynamikker og motivationer (nysgerrighed, adrenalin, spænding, kedsomhed, frygten for at være uden for, opnåelse af gevinster)

Veje ud – hvad kan få de unge til at stoppe?

- Personlige historier
- Konsekvenser og risikovurderinger
- Alder
- Afgørende personlige figurer (fx SSP'ere):
  - Interviewer: *Så er det stadig noget, du gør, det dér med at sælge?*
  - Marcus: *Nej. Ikke mere.*
  - Interviewer: *Hvad fik dig til at stoppe med at sælge stoffer?*
  - Marcus: *SSP* [smiler/griner lidt]
  - Interviewer: *Ja. Var dine forældre så også inde over i den periode?*
  - Tobias: *Ja, de vidste godt, at jeg solgte og .. røg på det tidspunkt.*
  - Interviewer: *Ja. Okay, okay. Talte du meget med dem om det?*
  - Tobias: *Nej, overhovedet ikke. Det var kun, når SSP sagde det til dem.*
- Specifikke hændelser
  - "Den dag jeg får et barn, stopper jeg nok." (Silas, 23 år)
- *Kilde: Unges kriminelle adfærd på nettet (Det Kriminalpræventive Råd, Demant, Elmose m.fl. 2018)*

Case 1: Noah, 17 år

- I 6. klasse opretter Noah og fem klassekammerater en lukket gruppe på Facebook
- De har fået "en masse" nøgenbilleder af piger på deres skole. Bl.a. har Sascha, som er lidt vild med Noah, sendt ham nøgenbilleder via Snapchat efter en forespørgsel fra Noah. Via app'en Snapsafe gemmer Noah billederne uden, at Sascha ved det
- Billederne bliver lagt op i gruppen*: "Så så jeg alle de andre billeder, de [vennerne, red.] havde lagt ind, og så smed jeg også alle mine ind."*
- De har det rigtig sjovt med aktiviteten i 3-4 uger
- Noah forklarer, at han ikke tænkte på pigernes manglende samtykke, samt at han delte billederne, fordi det var 'sejt' og gav status

Case 2: Ida, 18 år

- Ida deler jævnligt nøgenbilleder af andre piger eller drenge, som hun har modtaget fra venner eller (eks)kæreste(r) med sine veninder
- Motivet for Ida er 'bitcheri', 'venindehygge', 'gossip', 'hævn' *og "så [var det] sådan lidt normalt, og det var bare noget man sendte videre, det tænkte man ikke sådan yderligere over."*
- Hun fortæller selv: *"Mine veninder snakkede om det, og 'det var godt nok lidt mærkeligt med nøgenbilleder' og 'hvem gør sådan noget'. Hvor jeg så fortæller historien, og hvor de er lidt sådan 'nå må vi så ikke se billederne?'. Og jeg var sådan lidt, jo så skulle jeg bare lige skrive til en af mine venner og så fik jeg dem jo tilsendt, og så kunne jeg jo så vise dem, at det er sådan nogen."*
- Der har været konkrete, større sager, som Ida har været involveret i som deler, men forældre og lærere er ikke blevet inddraget: *"Det ville de aldrig kunne forstå og altså det er jo helt fjernt for dem at skulle gøre sådan noget. Så det ville jeg slet ikke. Jeg ville vide der ikke var nogen forståelse overhovedet, ikke den mindste smule. Hvis der bare var en lille smule, så kunne jeg måske godt have fortalt dem det, men det har der ikke været."*
- Hun har nøgenbilleder af sine ekskærester liggende på sin telefon, så hun 'har noget på dem'

Case 3: Elisa, 22 år

- Som 19-årig har Elisa sex med en fyr på et værelse til en privatfest
- Uden at hun opdager det, kommer en dreng ind på værelset imens, filmer akten og går ud igen
- Dagen efter deler drengen videoen på sin Snapchat-story
- Elisa bliver ringet op af sin veninde, som fortæller hende om videoen
- Elisa ringer herefter til drengen, som har delt videoen og beder ham slette den, hvilket han gør
- Elisa fortæller: *"Så fik jeg fat på ham gennem en anden, og han var bare sådan 'jamen det var jo bare for sjov', og jeg var sådan 'altså er du fuldstændig idiot? Det er jo overhovedet ikke sjovt'. Og så var han bare sådan 'øh, ja, ja' og jeg var bare: 'Gider du ikke godt at slette det?' Altså jeg kunne bare slet ikke, altså .. Han var bare sådan "Nåh, det var jo bare for sjov" og han erkendte overhovedet ikke .. at det faktisk - altså det er jo sjovt for dig, men det er jo ikke så sjovt for mig."*

Case 4: Oscar, 22 år

- Oscar deler og søger jævnligt nøgenbilleder af bestemte piger på dark web (discords, organiserede sider mm.)
- Han taler aldrig med nogen om det, og han ved ikke, om der er andre i hans omgangskreds, som er involveret i aktiviteten
- Han er drevet af en følelse af at have magt over de afbildede personer
- Medfølelse over for de afbildede samt det straffemæssige aspekt betyder ikke så meget for Oscar

Case 5: Lasse, 15 år

- Lasse deler og modtager billeder på forskellige darkweb-sider
- Han er drevet af det kropslige og seksuelle
- Han taler ikke med nogen om det, han har ikke kendskab til andre, som gør det og han gemmer sig bag et cover-name

Case 6: Valdemar, 18 år

- Da Valdemar er 16 år får han af en kammerat tilsendt den video, der har floreret i forbindelse med Umbrella-sagen. Han var nysgerrig *"for at se hvad alle gik og snakkede om"*
- Sidenhen efterspørger en kammerat videoen
- Valdemar deler videoen med kammeraten uden at tænke nærmere over det. Valdemar er ikke klar over det straffemæssige aspekt på det tidspunkt
- Videoen bliver delt via 'shitpost-grupper' på Facebook og via links til dropboxes
- Valdemar beskriver forløbet således: *"Den blev sendt til mig en dag, hvor jeg så gennemså den. Jeg så, at folk på de her grupper også snakkede om videoen. Folk i klassen snakkede også en smule om den. Min ven spurgte, om jeg kunne sende den, og jeg sendte den til ham uden at tænke videre over det. 'Offeret' havde fået 5000-10.000 kr. for at lave videoen, så jeg havde ikke rigtigt medfølelse for hende, eftersom hun jo frivilligt havde meldt sig til det og endda blev betalt (sådan var det i mit hoved). Et par måneder senere melder hun det til politiet, og folk i grupperne bliver gjort opmærksomme på, hvor ulovligt det egentlig er at dele videoer."*

Case-øvelse

- Hvor kan der sættes ind (før, under og efter selve delingen) i forhold til at forebygge/stoppe aktiviteten?
- Hvilke værktøjer kan I tage i brug?
- Hvad mangler I viden om/værktøjer til?
- Hvad er det mulige problem? Manglende oplysning? Digital dannelse? Oplysning på det forkerte sted? Manglende konsekvenser? Fravær af sekundære personer? Teknologiske barrierer? En usund social (ungdoms)/digital -kultur? Andet?

- I har 15 min. til øvelsen

Opsamling case-øvelse

- Hvor kan der sættes ind (før, under og efter selve delingen) ift. at forebygge/stoppe aktiviteten?
- Hvilke værktøjer kan I tage i brug?
- Hvad mangler I viden om/værktøjer til?
- Hvad er det mulige problem? Manglende oplysning? Digital dannelse? Oplysning på det forkerte sted? Manglende konsekvenser? Fravær af sekundære personer? Teknologiske barrierer? En usund social (ungdoms)/digital -kultur? Andet?
- Eksempler fra jeres arbejde?

Afslutning case 1, Noah

- En af Noahs venner fortæller politiet, at det er Noah, der står bag gruppen. Han sletter alle andre end Noahs billeder fra gruppen før samtalen med politiet
- På det tidspunkt er Noah 14 år og han får en advarsel fra politiet. Noah stopper herefter med at dele billeder og med at tale med de venner, som han oprettede Facebookgruppen sammen med
- Noah forklarer selv, at han stoppede *"pga. de konsekvenser, jeg kunne se, der kom ud af det. (···) Jeg tror bare, at jeg er blevet ældre og mere voksen, tænkende og sådan .. mere .. klar i hovedet om, hvad der er rigtigt og forkert."*
- På spørgsmålet om, hvad Noah tror, der skulle være sket for slet ikke at dele billederne svarer han: *"Hm .. Hvis jeg ikke havde fået nogle billeder af hende dér [Sascha, red.]."*
- Der bliver ikke talt om sagen i Noahs klasse
- Noah har også været involveret i andre former for digital kriminalitet. Han kommer endeligt ud af kriminaliteten efter en tre-årig periode, hvor han jævnligt har samtaler med en SSP-kontaktperson og kommer i SSP-huset

Afslutning case 2, Ida

- Ida fremviser og deler stadig billeder af ekskærester indimellem, men ikke af veninder eller andre, hun har fået tilsendt
- Ida fortæller, at hun godt kunne have tænkt sig mere oplysning:
- *"Altså jeg kunne måske godt have savnet, at det måske havde været på skolen, at man fik at vide, at der faktisk er konsekvenser ved at gøre de her ting. Vi har haft politiet ude, hvor vi har snakket om Facebook, at der er det godt at have en kanin på sit profilbillede, fordi så ser man ikke hvem man er, men hvor det er bare sådan lidt, jeg har ikke lyst til at have en kanin på mit profilbillede altså."*
- Ida var ikke tidligere klar over, at aktiviteten er strafbar – det er hun nu, men har stadig mange billeder liggende på sin telefon
- For at Ida helt skulle stoppe med at dele billeder ulovligt, mener hun, at hun skal præsenteres for flere personlige historier, hvor man *"hører om hvad gør det faktisk ved en person, fordi man tænker jo ikke over det, fordi de finder jo aldrig ud af det (…) Altså man har jo hørt få historier om folk, der er blevet mobbet ud af byer og måtte flygte pga. det. Det tror jeg, sådan nogle skrækhistorier, man skal høre hvad gør det faktisk ved et menneske når sådan nogle ting bliver delt. Altså virkelig konsekvenserne af det. Også det der med at det skal være fra unge. For de voksne de kan sige hvad de vil, altså de er så pisse kloge og fornuftige og kedelige, ikk? Hvor at det skal være fra en ung, hvor livet det bare er gået fra fest og farver til ikke at være i det gear."*

Afslutning case 3, Elisa

- Elisa gør ikke yderligere ved sagen, dvs. hun anmelder ikke gerningspersonen eller taler med professionelle, lærere, forældre el. om sagen
- Om hvorfor Elisa ikke melder sin gerningsperson, fortæller hun bl.a. følgende:
- *"Men det er også fordi, jeg kommer fra en lille by (…) Vi er fra den samme lille by. Vi har begge to ret store omgangskredse…så. Ja. Folk ved godt, hvem vi er. Og så er det bare sådan .. at* ***den kamp orker jeg bare ikke at tage****. Jeg ville bare gerne have, at folk skulle* ***glemme det,*** *sådan lidt, ikke? (…) Og alle ved det, og jeg vidste også godt, at jeg godt kunne .. give ham nogle ret hårde konsekvenser, fordi jeg havde selv fået billeder af videoen. Så jeg lå jo ligesom inde med beviserne. Så jeg vidste jo godt, at det nok godt kunne have en konsekvens for ham. Men det som jeg egentlig også tænkte rigtig meget på, det var* ***de konsekvenser, det ville have for mig.*** *For jeg ville da gerne have, at han skulle have nogle konsekvenser. Jeg ved også godt, hvem hans forældre er - de er sådan ret hårde. Al den energi, jeg selv skal lægge i det, og blive ved med at tænke på det. Og* ***jeg ved ikke, om det ville give mig en større forløsning****."*

Afslutning case 6, Valdemar

- Valdemar er blevet anklaget for at have delt videoen i forbindelse med Umbrella-sagen og ventede på at skulle til afhøring, da interviewet blev foretaget
- Selv fortæller han følgende om, hvad der fik ham til at stoppe med at dele andres billeder og videoer:
- *"Moralske værdier. Man bør ikke blande sig i andres privatliv. Om de så vælger at dele det eller ej, vil jeg ikke opfordre til at gøre det alligevel. Min omgangskreds var en anden dengang også. Man kan betegne dem, som de forkerte typer at hænge ud med. Føler det var dem, der opfordrede mig til at gøre de kriminelle ting, selvom jeg selvfølgelig også tager ansvar for mine egne handlinger."*
- *"Min intention var hverken at skade 'offeret' eller sprede videoen. Men jo, jeg var nysgerrig for at se, hvad videoerne indeholdte. Hvis jeg vidste, hvor ulovligt det var, havde jeg taget afstand fra det med det samme."*

Opsummering case-afslutninger

- Noah (BDM): Indgriben fra myndigheder og autoriteter (SSP)
- Ida (BDM): Personlige historier, manglende indgriben fra myndigheder, forældre, lærere og venner
- Elisa (BDM): Sporbarhed, handlekraft, manglende støtte til at få sagen afsluttet (juridisk/personligt)
- Oscar og Lasse (ODM): Aktiviteten er ikke blevet lukket ned, manglende indgriben fra familie, venner, myndigheder
- Valdemar (BDM): Oplysning om og konfrontation med juridiske (mulige) konsekvenser + indgriben fra myndigheder

Forebyggelse og rådgivning – hvem gør hvad?

- **Red Barnet:** Rådgivningslinjen SletDet, Projekt deSHAME, rapporter, undervisnings- og oplsyningsmateriale også internationalt og gode råd https://redbarnet.dk/sletdet/
- **Børns Vilkår:** Kampagnefilm, oplæg på skoler, undervisningsmateriale mm. https://bornsvilkar.dk/det-goer-vi/digitale-kraenkelser/unfair/
- **Det Kriminalpræventive Råd:** Rapporter, viden, vejledning/råd
- **Dansk Center for Undervisningsmiljø:** Dialogværktøjer, inspirationsmaterialer, det etiske kodeks, udarbejdelse af cases
- **Center for Digital Pædagogik:** Foredrag og rådgivning (Cyberhus)
- **SSP:** Rådgivning, bekymringssamtaler, DigitalTryg (Skanderborg)
- **Dansk Kvindesamfund:** Kampagnefilmen 'Ex-girlfriend doesn't know that I shared this' https://www.youtube.com/watch?v=Jfi9qn017hs

Anbefalinger

- "We suggest, however, that Australian legislators and educators should resist the temptation to shift sexting from the category of 'crime' to 'pathology.' **Policy responses to sexting should do more than threaten young people with legal penalties or sexual shame.** They should not only challenge the circumstances in which sexual bullying occurs, but **actively promote ethical models of sexual communication** (Carmody 2008). This requires a **careful consideration** of not just the **specific meanings young people attribute** to different kinds of sexual communication, but **the broader contexts** in which they occur. We believe that both the **legal and policy frameworks** need to **respond to the realities of young people's experiences**, and the role played by **technologies** such as the mobile. By considering the practices and ethics of young people, a more attuned response can be developed that accounts for **questions of context and consent**, and will prevent teenagers being inappropriately charged as child pornographers. It is also a necessary step in **taking a fuller account** of the agency of young people." (Albury and Crawford 2012)

Tak for i dag!

'SEXTING' OG UNGES DIGITALE INTIMITET
14. maj 2019, kl. 10.00 - 15.00
Københavns Universitet og Børns Vilkår præsenterer viden fra ind- og udland om digital intimitet blandt unge. Konferencen vil både byde på unges fortællinger, oplæg fra danske og internationale forskere og debat.
Læs mere på: bit.ly/Digital-Intimitet